INFÖR TOLVSKILLINGSOPERAN: ATT ÖVERSÄTTA BRECHT

Samtalet *"Från 20-tal till 20-tal – att översätta Brecht"* ägde rum den 16 oktober på Agnes Kulturhus. Samtalet var det första av tre, arrangerade av Folkteatern Gävleborg i samarbete med Gävle bibliotek.

"Brecht ville att teatern ställer frågor till dig. Det är inte säkert den ger några svar, men den ställer frågor rakt ut till dig."

Jan Mark, författare, dramaturg och översättare.

En torsdagskväll i oktober bjöd Folkteatern Gävleborg och Gävle bibliotek in till ett samtal om att översätta Bertolt Brechts *Tolvskillingsoperan*. Inbjudna till samtalet var Linda Mallik och Jan Mark som båda har översatt *Tolvskillingsoperan* till svenska.

Tolvskillingsoperan, *Die Dreigroschenoper*, härstammar från *The Beggar's Opera*, *Tiggaroperan*, av den brittiske dramatikern John Gay. *The Beggar's Opera* hade premiär redan 1728 men blev populär igen i London tvåhundra år senare på 1920-talet. Den tyska teaterlegenden Bertolt Brechts vän och kollega Elisabeth Hauptmann imponerades av pjäsen i London och satte

igång med att översätta pjäsen till tyska. Brecht gjorde sedan en egen bearbetning av Hauptmanns översättning med ny musik komponerad av Kurt Weill.

Gemensamt för alla som vill sätta upp eller översätta verk av Bertolt Brecht eller Kurt Weill är att rättigheterna är strängt bevakade av upphovsmännens ättlingar. Det här har både Linda Mallik, som gjort en egen rykande färsk översättning till sin kommande regi för Folkteatern, och Jan Mark, som översatte *Tolvskillingsoperan* till Stockholms Stadsteater 2005, fått erfara.

– Det var lite som att gå upp i examen. Vi visste att vår text skulle skickas till Tyskland för en granskning av svenskkunniga som var anställda av Brechts arvingar. I vår uppsättning hade regissören Lars Rudolfsson försökt få in ett lyckligare slut men det stoppades av arvingarna. Gör om gör rätt, helt enkelt, säger Jan Mark.

- Jag har också ansträngt mig för att vara så trogen originalet som möjligt. I och för sig uppmanade Brecht ofta sina skådespelare att gå ut ur rollen och prata om lite andra saker. Gå lite in och ut, helt enkelt. På det viset kan man på ett friare sätt beröra aktualiteter som det talas om i texten, säger Linda Mallik.

Att gå in och ut ur fiktionen och att kommentera det som sker på scenen kallades av Brecht för Verfremdung, främmandegörande på svenska. Brecht ville att åskådaren aktivt skulle reagera på det hen såg, istället för att enbart ryckas med känslomässigt.

– Det låter så mycket konstigare än vad det egentligen är. Brecht ville att teatern ställer frågor till dig. Det är inte säkert den ger några svar, men den ställer frågor rakt ut till dig. Du ska inte glömma att du är på teatern. Du ska till exempel inte tro att du är i London någon gång på 1870-80-talet, säger Jan Mark.

Linda Mallik som är musiker i grunden tycker att mycket av främmandegöringen i *Tolvskillingsoperan* sker i brottet mellan och kombinationen av text och musik. Kurt Weills musik är ofta svängig och medryckande medan sångtexterna i sin tur kan vara kontrasterande brutala.

– Någon har sagt att Brechts text är som knäckebröd, medan Weills musik är som smöret. Musiken innehåller ju nostalgi, vemod, våldsamhet. Den har alla de känslor som Brecht liksom inte jobbar med på samma sätt. Musiken är en helt egen värld, skulle jag säga.

– Jag tycker inte att texten är så torr som knäckebröd. Jag tycker att Brechts text är både njutbar och roande. Men det är som du säger: ett spännande möte mellan text och musik, inflikar Jan Mark.

Samtalet *"Från 20-tal till 20-tal – att översätta Brecht"* ägde rum den 16 oktober på Agnes Kulturhus. Samtalet var det första av tre, arrangerade av Folkteatern Gävleborg i samarbete med Gävle bibliotek.

Det andra samtalet *"Mackie Kniven då och nu – om gängkriminalitet"* ägde rum den 26 november.

Varmt välkommen på det kommande samtalet:

Först kommer maten – sedan moralen
Tisdag den 9 december kl. 19.00
Agnes Kulturhus, Gävle
Medverkande: Elina Pahnke, författare

Text: Elisa Makarevitch
Bild: Anna-Karin Berglund